

РОЗДІЛ 2 АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 364.3-053.6:061.2]:005

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.4.13>

Наталія ЛЕВЧЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,

вул. Садова, 2, м. Умань, Черкаська обл., Україна, 20300

ORCID: 0000-0002-5479-1907

Scopus-Author ID: 57216785280

Володимир ПАНЧЕНКО

голова громадської організації «Черкаська молодіжна рада»,

Керівник СпівДія хаб Черкаси,

вул. Хрещатик 193, м. Черкаси, Україна, 18001

Наталія КОЛЯДА

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,

вул. Садова, 2, м. Умань, Черкаська обл., Україна, 20300

ORCID: 0000-0001-7743-7831

Scopus-Author ID: 57199172551

DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.4.13>

Бібліографічний опис статті: Левченко, Н., Панченко В., Коляда, Н. (2022). Громадська організація як складова соціального забезпечення молоді: управлінський аспект. *Ввічливість. Humanitas*, 4, 30–36, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.4.13>

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ЯК ОСЕРЕДОК СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЛОДІ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

У статті проаналізовано нормативні акти та наукові джерела, які висвітлюють поняття «громадська організація», «молодіжна громадська організація», «дитяча громадська організація», «громадське об'єднання»; описано особливості діяльності платформи «СпівДія»; виокремлено види діяльності платформи; вказано перші організації та молодіжні центри, хаби, простори молодіжні ради, на базі яких було започаткована діяльність платформи «СпівДія»; узагальнено досвід роботи СпівДії в Черкаській області; представлено основні форми волонтерської роботи з дітьми та молоді у межах роботи СпівДії. Виокремлено екосистеми проєктів платформи «СпівДія» – педагогічна та психологічна підтримка для дітей «СпівДія заради дітей», проживання внутрішньо переміщених осіб «СпівДія-Шелтер», юридична підтримка «СпівДія – юридична служба», підтримка підприємців «СпівДія-підприємці», підтримка у працевлаштуванні «СпівДія-Працевлаштування».

У Законі України визначено, що «молодіжне громадське об'єднання – добровільне об'єднання фізичних осіб віком від 14 до 35 років, та/або молодіжних громадських організацій для забезпечення реалізації та захисту прав і свобод молоді, задоволення її суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших, потреб та інтересів». Громадська організація є головним керівником своєї публічності і власного потенціалу та ґрунтується у своїй діяльності на життєвий досвід її членів.

Мета статті – проаналізувати управлінський аспект громадської організації як осередку соціального забезпечення молоді.

Матеріали та методи дослідження: аналіз, порівняння та узагальнення наукових джерел із досліджуваної проблеми.

Головна мета платформи «СпівДія» – це створення комплексної екосистеми для допомоги та інтеграції внутрішньо переміщених осіб та тих, хто потрапив в складні життєві обставини через військові дії.

Ключові слова: соціальне забезпечення, громадська організація, менеджмент соціального забезпечення, соціальна політика, молодіжна політика.

Nataliia LEVCHENKO

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Social Pedagogy and Social Work of Pavlo
Tychyna Uman State Pedagogical University,
2 Sadova str., Uman, Cherkasy region, Ukraine, 20300*

ORCID: 0000-0002-5479-1907

Scopus-Author ID: 57216785280

Volodymyr PANCHENKO

*Head of the public organization «Cherkasy Youth Council»,
Head of the Cherkasy Hub of Cooperation,
St. 193 Khreshchatyk Street, Cherkasy, Ukraine, 18001*

Nataliia KOLIADA

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Social Pedagogy and Social Work,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
str. Sadova, 2, Uman, Cherkasy region, Ukraine, 20300*

ORCID: 0000-0001-7743-7831

Scopus-Author ID: 57199172551

DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.4.13>

To cite this article: Levchenko, N., Panchenko V., Kolyada, N. (2022). Hromadska orhanizatsiia yak skladova sotsialnoho zabezpechennia molodi: upravlynskyi aspekt [Public organization as a component of youth social security: management aspect]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 4, 30–36, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.4.13>

PUBLIC ORGANIZATION AS A CENTER FOR YOUTH SOCIAL SECURITY: ADMINISTRATIVE ASPECT

The article analyzes normative acts and scientific sources that highlight the concepts of «public organization», «youth public organization», «children’s public organization», «public association»; features of the activity of the «SpivDiya» platform are described; the types of activities of the platform are singled out; the first organizations and youth centers, hubs, spaces of youth councils, on the basis of which the activities of the «SpivDiya» platform were launched; the experience of SpivDia’s work in the Cherkasy region is summarized; the main forms of volunteer work with children and young people within the scope of the work of SpivDia are presented. Ecosystems of projects of the SpivDia platform are singled out – pedagogical and psychological support for children «SpivDia for children», accommodation of internally displaced persons «SpivDia-Shelter», legal support «SpivDia – legal service», support for entrepreneurs «SpivDia-entrepreneurs», support in employment «SpivDiya-Employment».

The Law of Ukraine defines that «a youth public association is a voluntary association of individuals aged 14 to 35, and/or youth public organizations to ensure the realization and protection of the rights and freedoms of young people, the satisfaction of their social, in particular economic, social, cultural, ecological and other needs and interests». The public organization is the main manager of its publicity and its own potential and is based in its activities on the life experience of its members.

The purpose of the article is to analyze the management aspect of a public organization as a center of social welfare for youth.

Research materials and methods: analysis, comparison and generalization of scientific sources on the researched problem.

The main goal of the «SpivDiya» platform is to create a complex ecosystem for the assistance and integration of internally displaced persons and those who find themselves in difficult life circumstances due to military operations.

Key words: social security, public organization, social security management, social policy, youth policy.

Вступ. Молодь є важливим суб'єктом державної політики. В Україні молодіжна політика реалізується на регіональному та місцевому рівнях, проводиться робота із молоддю в територіальних громадах, розширюється участь молоді в процесах ухвалення рішень, утворені молодіжні центри різного рівня, молодіжні консультативно-дорадчі органи, численні програми, конкурси і проекти для самореалізації та сталого розвитку молоді, здійснюється фінансова підтримка проєктів молодіжних та дитячих громадських організацій, розвивається міжнародне молодіжне співробітництво (Національна молодіжна стратегія, 2021).

З метою створення додаткових можливостей для становлення, розвитку та підвищення рівня конкурентоспроможності молоді, реалізації її конституційних прав і свобод, утвердження в молодіжному середовищі здорового способу життя, сприяння ініціативі та активності молодих громадян в усіх сферах життєдіяльності суспільства й держави указом Президента України затверджено «Національну молодіжну стратегію до 2030 року» (Національна молодіжна стратегія, 2021). У ній визначено, що нагальною є потреба в зміцненні партнерства між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства, що працюють з дітьми та молоддю, поширенні інструментів участі молоді в прийнятті рішень, зокрема через розвиток молодіжних консультативно-дорадчих органів, органів учнівського та студентського самоврядування. Необхідним також є підвищення рівня компетентностей як молоді, так і фахівців, які працюють з дітьми та молоддю, зокрема молодіжних працівників, представників молодіжних центрів, громадських організацій. Важливо розвивати мережу молодіжних центрів, оскільки найефективніша робота проводиться саме через установи, що працюють з молоддю (Національна молодіжна стратегія, 2021).

Потребує вдосконалення система соціального забезпечення громадян загалом та молоді зокрема як окремої соціально-демографічної групи суспільства, яка має свої особливості, потреби, інтереси, запити і, відповідно, питання та проблеми, що потребують негайного упорядкування й вирішення – на законодавчому, виконавчому та судовому рівнях. З-поміж інших – питання діяльності, менеджменту громадських

організацій як своєрідних осередків соціального забезпечення молоді.

Формулювання цілей статті. Мета статті – проаналізувати управлінський аспект громадської організації як осередку соціального забезпечення молоді.

Матеріали та методи дослідження. У дослідженні використано такі методи, як аналіз, порівняння та узагальнення наукових джерел із досліджуваної проблеми.

Фактичні наукові дослідження та аналіз проблем. Дослідження з проблем громадських формувань в Україні, зокрема в аспекті питань соціального забезпечення, проводять українські вчені О. Гарань, А. Карась, А. Колодій, С. Рябов, В. Сидоренко, В. Ткаченко, М. Томенко та інші.

Виклад основних матеріалів. У Законі України «Про основні засади молодіжної політики» (2021) подано два визначення поняття «громадські організації», зокрема «дитяча громадська організація – громадське об'єднання, членами (учасниками) якого є фізичні особи від 6 до 18 років, а засновниками – фізичні особи, які досягли 14 років» та «молодіжна громадська організація – громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи від 14 до 35 років» (Про основні засади молодіжної політики, 2021).

Законом також визначено такі поняття, як «дитяче громадське об'єднання»: «добровільне об'єднання фізичних осіб віком від 6 до 18 років, та/або дитячих громадських організацій для забезпечення реалізації та захисту прав і свобод дітей, задоволення їхніх особистісних, суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших, потреб та інтересів»; «молодіжне громадське об'єднання – добровільне об'єднання фізичних осіб віком від 14 до 35 років, та/або молодіжних громадських організацій для забезпечення реалізації та захисту прав і свобод молоді, задоволення її суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших, потреб та інтересів» (Про основні засади молодіжної політики, 2021). Ці визначення мають приблизно однакове формулювання, крім визначення вікових меж.

Молодіжні та дитячі громадські організації мають право: отримувати гранти на реалізацію молодіжних проєктів; залучатися до реалізації державних цільових, регіональних

та місцевих програм у сфері молодіжної політики, а також бути надавачами соціальних послуг; брати участь у формуванні та реалізації молодіжної політики; утворювати молодіжні центри, здійснювати підготовку молодіжних працівників у порядку, за критеріями та вимогами, визначеними центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику; здійснювати моніторинг та оцінювати реалізацію молодіжної політики; делегувати своїх представників для участі у відборі членів молодіжних рад, Національної ради з питань молоді, інших консультативно-дорадчих органів, які утворюють для вирішення питань, що стосуються молоді; за погодженням із закладами освіти, охорони здоров'я, культури, соціального захисту, фізичної культури і спорту, молодіжними центрами, іншими установами, що працюють з дітьми та молоддю і надають їм послуги, брати участь у підготовці та реалізації програм (проектів, заходів) на базі таких закладів або поза ними; провадити іншу діяльність на виконання своїх статутних завдань, не заборонену законодавством (Про основні засади молодіжної політики, 2021).

Відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання» (2013, зі змінами 2022 р.) «громадська організація – це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи», а «громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів» (Про громадські об'єднання, 2013).

Громадські об'єднання утворюються за принципами: добровільності; самоврядності; вільного вибору території діяльності; рівності перед законом; відсутності майнового інтересу їх членів (учасників); прозорості, відкритості та публічності (Про громадські об'єднання, 2013).

На думку М. Токар, громадська організація – це, в широкому значенні, інституція громадянського суспільства, а у вузькому – позадержавне, неполітичне, добровільне і самодіяльне об'єднання громадян, яке є інструментом забезпечення їхніх публічних, суспільно-державних прав та інтересів (Токар, 2020).

Громадська організація є головним керів-

ником своєї публічності і власного потенціалу, оскільки опирається своїй діяльності на життєвий досвід її членів.

М. Токар вважає, що основою вмотивованого входження в систему розвитку публічно-управлінських відносин для громадської організації є саме відчуття соціальної відповідальності та спроможності на ефективні суспільно-корисні дії. Громадська організація добровільно робить вибір у наданні нею соціально-орієнтованої послуги із представлених у публічному середовищі (або запропонованих державою) можливостей (Токар, 2020).

Систему розвитку публічних та управлінських відносин між суб'єктами держави і громадянським сектором репрезентує платформа «СпівДія».

У 2017 р. в Україні уже функціонувало більше 25 тис. керівних органів громадських організацій, зокрема в регіонах: Вінницька область – 1087, Дніпропетровська – 1567, Закарпатська – 1589, Івано-Франківська – 1478, Львівська – 2210, Миколаївська – 1291, Одеська – 1629, Полтавська – 1165, Харківська – 1083, м. Київ – 1538, у всіх інших областях кількість громадських організацій коливалася від 300 до 1000 (Діяльність громадських об'єднань в Україні, 2017).

У зв'язку з воєнним станом в Україні потужним напрямом роботи на всіх рівнях держави – національного, регіонального та місцевих – стало волонтерство, яким займаються переважно громадські організації.

З початку вторгнення агресора на територію України, а саме з березня 2022 р., створено офіційну платформу «СпівДія» для об'єднання волонтерських та державних ініціатив з гуманітарної допомоги в час війни, роботу якого координують за підтримки Офісу Президента України Міністерство розвитку громад та територій України, Міністерство охорони здоров'я України та Міністерство молоді та спорту України (Міністерство розвитку громад та територій України).

Платформа «СпівДія» – це взаємодія фізичних осіб, волонтерських організацій та фондів, які допомагають громадянам (збір потрібних ресурсів, оперативне відправлення гуманітарної допомоги та медичних засобів для вимушено переміщених осіб). Відповідно до платформи «СпівДія» на базі громадських організацій, молодіжних центрів, молодіжних

рад функціонує «СпівДія хаб» – це регіональні простори, що діють на базі молодіжних центрів та просторів, активних волонтерських організацій; хаб надає комплекс сервісних послуг для підтримки цивільного населення (Міністерство розвитку громад та територій України). Ця платформа організовує та надає такі допомогу: гуманітарна (їжа, засоби гігієни, одяг, матраци, побутова техніка тощо), медичні ресурси (ліки, устаткування), добровільну особисту та майнову допомогу (волонтери, склади, транспорт), фінансову допомогу (перерахування коштів на закупівлю необхідних ресурсів), сервісну допомогу (СпівДія, 2022).

Для отримання відповідної допомоги від платформи громадяни, організації можуть заповнити відповідну форму на сайті spivdiia.org.ua та після оброблення заявки фахівцями координаційного хабу отримати свій персональний пакет допомоги. Фізичні особи, волонтерські організації, які мають відповідно гуманітарні, медичні ресурси можуть надати таку допомогу також через реєстраційну форму сайту платформи.

На платформі «СпівДія» функціонує екосистема проєктів педагогічна та психологічна підтримка для дітей «СпівДія заради дітей», проживання внутрішньо переміщених осіб «СпівДія-Шелтер», юридична підтримка «СпівДія – юридична служба», підтримка підприємців «СпівДія-підприємці», підтримка у працевлаштуванні «СпівДія-Працевлаштування» (СпівДія, 2022).

«СпівДія заради дітей» – це безпечний простір, де дитина отримує психоемоційну підтримку через програму неформальної освіти: творчі заняття, рухливу та пізнавальну діяльність, взаємодію з іншими дітьми та дорослими. Учасниками занять є діти віком від 5 до 12 років, які працюють у трьох вікових групах (5–7, 8–10 та 11–12 років). Заняття для кожної з груп відбуваються 2 рази на тиждень по 2 год. Для отримання такої послуги батьки або особи, які їх замінюють, заповнюють реєстраційну онлайн-форму, після обробки якої місцеві координатори відповідного регіону надають консультацію (СпівДія, 2022).

«СпівДія-Шелтер» – це місце, де тимчасово проживають внутрішньо переміщені особи, які постраждали від війни та самоорганізувалися (від 10 до 100 осіб) (СпівДія, 2022).

«СпівДія – юридична служба» – це надання безоплатної правової допомоги людям, які постраждали від війни, через консультації професійних юристів (допомога в оформленні звернень, компенсацій, субсидій, соціальних та інших виплат тощо) (СпівДія, 2022).

«СпівДія – психологічна підтримка» – індивідуальні та групові психологічні консультації, проведення просвітницьких та інформативних заходів для підтримки кожного потребуючого українця.

«СпівДія-підприємці» – підтримка спільноти підприємців, малого та середнього бізнесу з метою сприяння відновленню бізнесу під час війни та в післявоєнний період (Про психологічну та юридичну підтримку...).

«СпівДія-Працевлаштування» – це експертна допомога українцям, які шукають роботу і роботодавцям, які підбирають своїх ідеальних співробітників.

На травень 2022 р. в Україні працювало 8 СпівДія – хабів: «СпівДія хаб» Волині (м. Луцьк), громадська організація «Центр науки Тернополя» (м. Тернопіль), Державна установа «Всеукраїнський молодіжний центр» (м. Київ), гуманітарний центр Черкаської міської ради (м. Черкаси), «СпівДія хаб» #ЖТРазом (м. Житомир), Київський обласний молодіжний центр (м. Кагарник), молодіжний центр «Параграф» (м. Івано-Франківськ), комунальний заклад «м. Ніжин, Чернігівська область» (Про психологічну та юридичну підтримку...).

Спостерігається тенденція розвитку такої діяльності і вже на вересень в Україні діють 24 СпівДія хаби. В них можуть надаватися всі послуги, які є у СпівДії, або частково, бо ситуація в кожній області різниться. В одних регіонах багато вимушено переміщених осіб і потрібно підсилити місця масового поселення. В інших висока гуманітарна потреба або інші виклики. Тому в кожного хаба є набір певних послуг.

В Черкаській області на базі громадській організації «Черкаська молодіжна рада» упродовж березня – вересня 2022 р. через платформу «СпівДія Хаб Черкаси» – було реалізовано напрями платформи «СпівДія заради дітей», «СпівДія- Шелтер», «СпівДія – юридична служба», «СпівДія -Працевлаштування», «СпівДія – психологічна підтримка».

За статистичним даними, за березень – вересень 2022 р. через «СпівДію Хаб Черкаси» по

області виконали більше 2500 заявок на гуманітарну допомогу від внутрішньо переміщених осіб, доставлено 6172 продуктивних наборів, 2235 гігієнічних наборів, проведено роботу в Черкасах та області (більше 30 населених пунктів м. Сміла, м. Золотоноша, м. Чигирин, м. Умань, м. Канів, м. Звенигородка, м. Ватутіне, м. Жашків, м. Корсунь-Шевченківський, м. Христинівка та інші), організовано 12 шелтерів в Черкаській області (м. Черкаси, м. Чигирин, смт. Єрки, м. Корсунь-Шевченківський), 6 пунктів видачі (м. Черкаси, м. Чигирин, м. Золотоноша, м. Ватутіно, м. Сміла, м. Умань).

Для кращої інтеграції та адаптації дітей і молоді громадською організацією «Черкаська молодіжна рада» було організовано більше 70 заходів з квітня по вересень 2022 року, серед них: майстер-класи з витинанки (художниця Ася Козіна), мовний квест «Лямована мова», майстер-клас зі створення ляльки-мотанки (філолог, майстриня Любов Кучман), акторський майстер-клас (актор Черкаського драматичного театру Денис Переверзевий), екскурсії (Ірина Мірошник), майстер-клас з петриківського розпису (Тетяна Валах), арт-концерт, арт-терапія, виставки, творчі майстерні, «гра

королів та королев», марафон настільних ігор, майстер-клас з роботехніки, кіноперегляд, симуляційні ігри, вечір відвертих розмов, майстер-клас з музикування, майстер-клас «Повітряний змій», майстер-клас «Створи свого персонажа», майстер-клас з виготовлення кашпо, екскурсія на радіо та телебачення, дебати тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, тісна і плідна співпраця закладів державного, регіонального, місцевого рівнів в організації та управлінні реалізацією завдань платформи «СпівДія» забезпечила успішний позитивний досвід. Головна мета платформи «СпівДія» – це створення комплексної екосистеми для допомоги та інтеграції внутрішньо переміщених осіб та тих, хто потрапив в складні життєві обставини через військові дії.

У системі багатоаспектного спрямування діяльності платформи «СпівДія» важливе місце займає робота з дітьми та молоддю через майстер-класи, тренінги, екскурсії, арт-терапії, марафони тощо.

Перспективними є дослідження особливостей діяльності громадських організацій в умовах війни, удосконалення системи менеджменту в контексті розвитку молодіжної роботи тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року: Указ Президента від 12 березня 2021 року № 94/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#n12>
2. Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27.04.2021 р. № 1414-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>
3. Діяльність громадських об'єднань в Україні: статистичний бюлетень, 2017 р. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_go_bl.htm
4. СпівДія: в Україні запустили офіційну платформу гуманітарної допомоги: Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/press/news/spivdiya-v-ukrayini-zapustyly-oficijnu-platformu-gumanitarnoyi-dopomogy/>
5. Про психологічну та юридичну підтримку населення в рамках роботи Співдія Хабів : офіційний портал Києва. URL: https://kyivcity.gov.ua/pilhy_dovidky_ta_sotsialnyi_zakhyst/pro_psikhologichnu_ta_yuridichnu_pidtrimku_naselennya_v_ramkakh_roboti_spivdiya_khabiv_963533/
6. Громадські організації України в системі розвитку публічно-управлінських відносин : монографія. Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентіві України. Львів : ЛПІДУ НАДУ, 2020. 412 с.

REFERENCES:

1. Pro Natsionalnu molodizhnu stratehiiu do 2030 roku: Ukaz Prezydenta vid 12 bereznia 2021 roku № 94/2021 [On the National Youth Strategy until 2030: Presidential Decree No. 94/2021 of March 12, 2021]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#n12> [in Ukrainian].
2. Pro osnovni zasady molodizhnoi polityky: Zakon Ukrainy vid 27.04.2021 r. № 1414-IX. [On the main principles of youth policy: Law of Ukraine dated 04/27/2021 No. 1414-IX]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> [in Ukrainian].
3. Diialnist hromadskykh obiednan v Ukraini: statystychnyi biuletyn, 2017 r. [Activities of public associations in Ukraine: statistical bulletin, 2017]. Retrieved from: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_go_bl.htm [in Ukrainian].

4. SpivDiia: v Ukraini zapustyly ofitsiinu platformu humanitarnoi dopomohy: Ministerstvo rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy [Cooperation: an official humanitarian aid platform was launched in Ukraine: the Ministry of Community and Territorial Development of Ukraine]. Retrieved from: <https://www.minregion.gov.ua/press/news/spivdiya-v-ukrayini-zapustyly-oficzijnu-platformu-gumanitarnoyi-dopomogy/> [in Ukrainian].

5. Pro psykholohichnu ta yurydychnu pidtrymku naseleння v ramkakh roboty Spivdiia Khabiv : ofitsiinyi portal Kyieva [About the psychological and legal support of the population within the framework of the work of the Hub Union: the official portal of Kyiv]. Retrieved from: https://kyivcity.gov.ua/pilhy_dovidky_ta_sotsialnyi_zakhyst/pro_psihologichnu_ta_yuridichnu_pidtrimku_naseleння_v_ramkakh_roboti_spivdiya_khabiv_963533/ [in Ukrainian].

6. Hromadski orhanizatsii Ukrainy v systemi rozvytku publichno-upravlinskykh vidnosyn : monohrafiia / Lvivskyi rehionalnyi instytut derzhavnoho upravlinnia NADU pry Prezydentovi Ukrainy [Public organizations of Ukraine in the system of development of public-management relations: monograph / Lviv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Sciences under the President of Ukraine]. Lviv: LRIDU NADU, 2020. 412 p. [in Ukrainian].